

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**МАТЕРІАЛИ
XXI НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
Одеського державного екологічного університету
(23-31 травня 2022 р.)**

**ОДЕСА
Одеський державний екологічний університет
2022**

Черновалюк Р. Г., ст. гр. МЗА-21

Наукове керівництво: Божко Л. Ю., канд. геогр. наук, доц.

Барсукова О. А., канд. геогр. наук, доц.

Кафедра Агрометеорології та агроекології

Одеський державний екологічний університет

ОЦІНКА ДИНАМІКИ ВРОЖАЙНОСТІ СОЧЕВИЦІ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Одна з найдавніших культур, вирощуваних у світі і найперших окультурених рослин із зернобобових є сочевиця. Скрізь, де вирощували пшеницю і ячмінь, вирощували і сочевицю, попри її порівняно значно нижчу урожайність. Напевно, було розуміння цінності її зерна, в якому міститься велика кількість білку, мінералів і вітамінів.

В Україні культуру вирощували також з найдавніших часів. Але, на жаль на багато років сочевиця була забута. Сьогодні в країні аграрії, попри гонитви за мегаприбутковими культурами, звертають увагу і на вирощування продуктово-корисних культур, таких як сочевиця. Широке впровадження інтенсивних технологій, при цьому маючи знання з біології культури, її селекції, умови, методи та особливості вирощування, забезпечують отримання гарних результатів врожайності сочевиці.

Сочевиця є не тільки культурою яка забезпечує потреби людини в продуктах харчування, а й джерелом надходження в ґрунт біологічно фіксованого азоту. Відповідно вирощування її дає можливість зменшити собівартість продукції рослинництва шляхом залучення в процес сільськогосподарського виробництва атмосферного азоту. Високі врожаї сочевиці можна одержати лише при оптимальному забезпеченні рослин усіма факторами середовища, а також необхідними для ефективного розвитку рослин елементами живлення. Адаже навіть тимчасові зміни та порушення ростових процесів рослин можуть призвести до зміни інтенсивності рівня формування врожайності, що в свою чергу також буде суттєво залежати від взаємодії рослини з середовищем. Одержання високих врожаїв забезпечується системою заходів, орієнтованих для створення належних умов для повноцінного росту та розвитку рослини. Сочевиця – найпродуктивніша зернобобова культура за кількістю бобів, Навіть у посушливі роки на одній рослині сочевиці може сформуватися 20-24 боби, в той час як у гороху, нуту або чини - 3-5 бобів.

В Україні площі зайняті під вирощуванням сочевиці поступово зростають і у 2016 році було засіяно 1,6 тис. га, в 2017 – 8,2 тис. га, а у 2018 – 28 тис. га. В той же час зміни ринкового попиту та складність вирощування даної культури призвели до того, що в 2019 вирощувалось 7,7 тис. га а в 2020 році 3,2 тис. га сочевиц. 26 Якщо в 2016 році виробничники в середньому по Україні отримували 1,68 т/га, то в 2017 –

1,28 т/га, в 2018 – 1,08 т/га, в 2019 – 1,13 т/га, а в 2020 – 1,00 т/га. В основному, сочевицю висівають у Вінницькій, Полтавській, Харківській, Київській, Дніпропетровській, Кіровоградській, Сумській, Тернопільській, Одеській, Хмельницькій областях. Насіння сочевиці має добрі характеристики, багате на білок (до 34 %), має хороші смакові якості, швидко розварюється. Адже серед зернобобових культур сочевиця за повноцінністю рослинного білка перевищує горох, нут та квасоллю. Білки сочевиці містять критичні амінокислоти (метіонін, триптофан, лізин) та здатні задовольнити добову потребу людини в них.

Метою даної роботи було дослідити закономірність мінливості урожаїв сочевиці за часом на сільськогосподарських угіддях Одеської області.

Дослідження врожайності сочевиці виконувалось на матеріалах паралельних спостережень за урожайністю та агрометеорологічними умовами з 2000 по 2020 роки по станціях Одеської області.

Урожайність сочевиці, як і інших сільськогосподарських культур, залежить від великої кількості факторів. Динаміка врожаїв сочевиці розглядається як зміна культури землеробства, на фоні якої відбуваються випадкові коливання, що пов'язані переважно з особливостями погодних умов окремих років.

На підставі досліджень особливостей динаміки врожаїв сочевиці по території Одеської області появилася можливість оцінити приріст її врожаїв окремо за рахунок культури землеробства та погодних умов. Для цього були за допомогою методу гармонійних ваг визначена тенденція врожайності та досліджено ряди врожайності. На початку досліджуваного періоду врожайність за трендом становила 14,1 ц/га, на протязі всього періоду досліджень спостерігається поступове зниження значення компоненти тренду - до 12,4 ц/га. В середині періоду урожайність за трендов знижувалася до 11,7 ц/га.

В середньому за роки дослідження врожайність культури становила 12,4 ц/га. Врожайність сочевиці на початку періоду в 2000 році складала 16,3 ц/га. Протягом досліджуваного періоду спостерігалися значні коливання фактичної врожайності культури на території області. Максимальні врожаї спостерігалися за досліджуваний період в 2004 та 2017 роках і склали відповідно 22,2 та 21,6 ц/га. Мінімальні врожаї спостерігалися в 2003, 2007 та 2020 роках і становили 3,4, 4,9 та 5,8 ц/га відповідно.

Аналіз розрахунків ймовірності фактичних урожаїв сочевиці в Одеській області дозволяє зробити висновок, що не дивлячись на деяке незначне зниження урожаїв протягом останніх років, несприятливі погодні умови здатні знизити урожайність майже у два рази у порівнянні з середньо багаторічною урожайністю. Особливо це може відбуватись через сучасне потепління клімату і підвищення посушливості.